

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Pidämme ehdotusta ja sen tavoitteita oikeansuuntaisina.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
- 4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**
- 5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen**
- 6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot**

Virolahden kunnalla on edelleen avoin oikeusprosessi Itä-Suomen hallinto-oikeudessa ja vastapuolena on kuntayhtymä Kymsote. Lopputuloksella voi olla kuntamme kannalta merkittävä alentava vaikutus toteutuneisiin sote-kuluihin vuosilta 2021 ja 2022. Myös kuntien liikaa kirjatut

palveluluokkakohtaiset sote-kulut (ml. liikaa kirjattu osuus kuntayhtymän alijäämästä) tulisi voida oikaista tuomioistuimen päätökseen ja kunnan selvitykseen perustuen.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Eryteisesti palkkaharmonisoinnin aiheuttamaan epätasa-arvoon kuntien ja kuntayhtymien välillä tulee kiinnittää huomiota, sillä ne kunnat ja erityisesti kuntayhtymät jotka ovat etupainotteisesti tehneet harmonisoinnin hyvinvointialueuudistuksen valmisteluvaiheessa, joutuvat rahoituksellisesti heikompaan asemaan niihin kuntiin/kuntayhtymiin verrattuna, jotka ovat jättäneet harmonisoinnin kokonaan hyvinvointialueiden vastuulle. Hyvinvointialueuudistuksesta aiheutuneet palkkaharmonisointikulut tulisi kohdistaa hyvinvointialueille. Nyt rahoitusvastuu on jäämässä osalla alueista kunnille (kuntayhtymille), mikä on ristiriidassa tasapuolisuustavoitteen kanssa.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Mielestämme yksi absoluuttinen raja-arvo ei huomioi kunnan talouden profiilia, esim. rahoitusrakennetta (verotulot/valtionosuudet). Raja-arvosta tulisi mielestämme luopua.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Kuntien ja hyvinvointialueiden selvitystä pyydettäisiin kyselyllä kesäkuun 2023 aikana - tähän toivomme pidennystä syyskuun 2023 loppuun asti. Kuten todettua, Virolahden kunnalla on edelleen avoin oikeusprosessi Itä-Suomen hallinto-oikeudessa ja vastapuolena on kuntayhtymä Kymsote. Lopputuloksella voi olla kuntamme kannalta merkittävä vaikutus toteutuneisiin sote-kuluihin vuosilta 2021 ja 2022, mutta lopputulos ei välttämättä ole vielä kesäkuussa selvillä. Tuomioistuinkäsittelyn aikataulu on edelleen avoin. Vaikka perustelumistiössä viitataan talousarviovalmisteluun ja kesälomakauteen, voi liian kireä aikataulu aiheuttaa osaltamme sen, että emme ehdi määräajassa toimittamaan päätöstä ja aineistoja, vaikka oikaistavat erät olisivat osaltamme merkittäviä.

Selvitysmahdollisuutta ja niiden perusteella tehtäviä mahdollisia oikaisuja pidämme itsessään hyvänä menettelynä.

6. Muita huomioita.

Kahteen tilikauteen (2021 ja 2022) perustuva otanta on liian kapea ja on aiheuttanut kunnissa/kuntayhtymissä epätervettä kustannusten optimointia näille tilikausille. Vuodet 2021 ja 2022 ovat myös olleet koronapandemiasta johtuen poikkeusvuosia, eivätkä välttämättä anna oikeaa ja riittävää kuvaa kunnan todellisesta sote-kustannustasosta pidemmällä aikavälillä. Siirtyvän rahoituksen tarkastelu olisi nähdäksemme pitänyt toteuttaa pidemmällä, esimerkiksi viiden tilikauden mittaisella ajallisella otannalla.

Toinen aivan keskeinen huomio liittyy maakuntien väliseen vertailuun. Kymenlaaksossa valtionosuuksien muutos vuosien 2023 ja 2024 välillä on 81,3 %, kun seuraavaksi eniten valtionosuudet laskevat Etelä-Savossa (28,2 %). Ero kahden heikoimman maakunnan välillä on siten 53,1 %-yksikköä. Tilanne on Kymenlaakson näkökulmasta kestävä, kun asukaskohtaiseksi valtionosuudeksi jää 60 euroa ja ero seuraavaksi vähiten saavaan maakuntaan (Etelä-Savo; 237 €/asukas) on lähes 300 %. Esimerkiksi Uudellamaalla valtionosuuksia maksetaan arviolta 703 €/asukas vuonna 2024.

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta kohtuullisella verorasituksella. Tässä muodossaan valtionosuusjärjestelmän perustavoite ei Kymenlaakson osalta lähimainkaan toteudu ja asettaa maakunnan täysin eriarvoiseen asemaan muiden maakuntien kanssa. Tilanne vaatii akuuttia oikaisua.

Takasuo Anita
Virolahden kunta

Koskela Otto
Virolahden kunta